

Rudar izhaja trikrat na mesec in sicer prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu z datumom naslednjega dne. Naročnina za celo leto 4 K, pol leta 2 K in četrt leta 1 K. Posamezne številke po 10 v.

RUDAR

Reklamacije so proste poštnine. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo je v Trbovljah (na Štajerskem).

..... Glasilo sloven skih rudarjev.

Jamsko nadzorstvo v letu 1909

Okrožje c. kr. rudniškega glavarstva v Celovcu.

A. Nadzorstvo.

V tem nadzorstvenem okrožju, ki mu je bilo pridelenih sedem rudniških okrajnih uradov, se je leta 1909, nahajalo 134 nadzorovanih obratov, v katerih je vposlenih 29.755 delavcev. Prideljeni okrajni rudniški uradi se nahajajo v Ljubnu, Gradcu, Celju, Hallu, Ljubljani in Zadru.

Izmed navedenega števila delavcev jih pripada 27.424 na rudniška podjetja oziroma obrate, 2331 pa na plavže.

Uradniki rudniškega glavarstva na Dunaju so za zunanje nadziranje rabili 251 dni. Iz teh jih odpade na nadzorstvenega uradnika c. kr. rudniškega svetnika Friderika Okorna 116. Nadzorstveni uradnik sam je rabil razen potnih dni in drugih uradnih ukrepov 88 dni za nadziranje 58 obratov, pri katerih je obiskal 80 jam. Drugi uradniki rudniškega glavarstva so opravili 81 nadzorovanj, pri čemer so obiskali 42 jam.

Uradniki sedmih okrajnih rudniških uradov so razen službe na mestu rabili 1218 službenih dni v okrožju svojih okrajev; od teh so porabili 118 dni za potovanje, 227 dni pa za uradne rudniško policijske ukrepe, ki pa v to poročilo ne spadajo.

Za resnično nadziranje se je porabilo 825 dni.

V šestih rudniških okrajih so v tem času uradniki rudniških uradov razne jame nadzorovali 530krat.

Nadaljno nadzorstveno poslovanje okrajnih rudniških uradnikov v poročilni dobi obsega: 336 nadzorovanj v ožjem smislu, 261 preiskav pa pri nezgodah, 11 preiskovanj glede varnosti na deloviščih nahajajočih se na površju, 86 drugih rudniških policijskih ukrepov, 53 posredovanj v bratovsko skladničnih zadevah in 35 posredovanj v delovnih zadevah. 74 uradnih ukrepov se je tikalo sodelovanja pri kolavdacijah, 40 preiskovanj se je tikalo razstrelil in končno 5 ukrepov v stavbnih zadevah.

Vsega skupaj so rudniški uradniki v svrhu nadzorovanja obiskali 652krat 114 jam. Na eno jamo odpade torej v letu 1909, 5 do 7 obiskov.

Navzlic navedenim podatkom pa konstatira okrajni rudniški urad v Celju, da se je nadziranje tega urada raztezalo na 12 jam in plavžev, dasi se v tem okraju nahaja 14 jam (rudnikov), izmed katerih se v dveh opravljajo le vzdrževalna dela, 2 plavža in 12 topilnic. V tem rudniško uradnem okraju (revirju) se je v

15 obratih, ki so temu uradu v svrhu nadzorovanja podrejeni, ni sploh nobenkrat nadzorovanje izvršilo, tem manj, da bi se jih bilo preiskalo.

B. Nezgode.

Število smrtnih nezgod je bilo 25, izmed katerih jih pripada na premogovnike 18, na rudnike za železno rudo 4, ostale tri pa na druge rudnike. Poleg tega sta se pripetili še dve smrtni nezgodi. Težkih nezgod je bilo 238 v številu 15 nezgod, ki so jih utrpeli delavke.

Težkih telesnih poškodb je bilo v premogovnikih 188, v rudnikih za železno rudo in v drugih rudnikih 26. Število smrtnih nezgod se je napram prejšnjemu letu povišalo za 4 slučaje, nasprotno je število težkih telesnih poškodb padlo na 38.

Povprečno je v celotnem okrožju rudniškega glavarstva v Celovcu vselej pripadal na 1190 zaposlenih delavcev 1 smrtno nezgodni slučaj in na 125 vposlenih delavcev 1 težka telesna poškodba.

Sorazmerno število smrtnih nezgod v posameznih okrajih rudniških uradov je naslednje: in sicer je pripadal 1 smrtni slučaj vsled nezgode: Ljubljana na 2947, Ljubno 1571, Gradec 1047, Zader 951, Celje 930 in Celovec na 797 vposlenih delavcev. Težkih telesnih poškodb je pripadala vselej po ena: Celovec na 265, Ljubno 215, Hall 151, Zader 126, Ljubljana 122, Celje 96 in Gradec na 56 vposlenih delavcev.

V premogovnikih je pripadala na vsakih 990 delavcev vselej po 1 smrtna nezgoda, v rudnikih za železno rudo na vsakih 823 in v drugem rudarstvu na 1480. Po ena težka poškodba je bila v premogovnikih vselej na 94, v rudnikih za železno rudo na 365 in v ostalem rudarstvu na 170 vposlenih delavcev.

C. Pregreški in kazni.

O vzrokih nezgod in poškodb navaja poročilo, da je izmed sedmih okrajnih rudniških uradov tozadevno poročalo šest, ter pravi: v 122 slučajih so ponesrečenci zakrivali nezgodo sami, v 17 slučajih so povzročili nezgodo drugi, deloma pa tudi nezadostne varnostne naprave v obratih. Pri okrajnem rudniškem uradu se vzrok ene nezgode ni mogel dognati, ravno tako se ni mogel pojasniti vzrok ene smrtno nezgode pri rudniškem uradu v Celovcu. Novi vzrok je iznašel okrajni rudniški urad v Gradcu: pravi namreč, da so delavci zakrivali nezgode, ki so jih utrpeli sami, ker so bili nerodni. Dasi je torej dognano, da so v 17 slučajih deloma zakrivali nezgodo drugi, deloma da so bili vzrok nezadostne varnostne naprave, ven-

dar je gospa Justicija postopala jako prizanesljivo.

Vsega skupaj se je izrekla obsodba v štirih slučajih, in sicer v graškem rudniško uradnem okraju trikrat, v celjskem pa enkrat po kazenskem pravu. Kdo je bil kaznovan, tega poročilo ne pove. Sicer pa, ako zadene kaznen delavca, se o zadevi nekoliko več govori, tako na primer najdemo, da je bil en delavec obsojen na 14dnevni zapor.

Tam, kjer so pomanjkljive varnostne naprave bile vzrok nezgodam, se je zadeva poravnala z denarnimi globami, s takozvanimi kaznimi »radi nereda«. Seveda, ker so bili z globami prizadeti podjetniki, za to poročilo o teh zadevah raje molči. Kako prizanesljivo ravna okrajni rudniški uradi, kadar gre za napake pri varnostnih napravah, je jasno videti iz poročila rudniškega urada v Ljubljani.

Tukaj poročilo navaja, da se je celo moštvo nekega premogovnika za rjavi premog pritožilo pri rudniškem uradu, da se kopačem ne daje potrebnega lesu za jamsko ogrado. O pritožbi pravi rudniški urad, da se je izkazala kot utemeljena ter da se je od strani urada zakazalo, da mora biti les za 14 dni v naprej v zalogi. Zaradi take velike napake, radi katere je bilo vse jamsko moštvo v nevarnosti, je bil izdan edino le uradni ukaz in ta celo šele potem, ko se je vse prizadeto delavstvo pritožilo.

Ako nadzorovalni organ v jamah z gorljivimi plini preiskuje delavcem žepe in morda pri katerem v žepu najde pozabljeno žvepljenko, tedaj zapade delavec takoj kazni. Ako pa daje podjetniška družba delavcem na razpolago varnostne svetilke, pri katerih so razpokana stekla, kakor pravi poročilo okrajnega rudniškega urada v Hallu, tedaj se le zapre, v najhujšem slučaju izide ukaz.

Stavka rudarjev preti v Nemčiji.

Rudarji premogovnikov v Saarskem okrožju so že pred davnim časom predložili posestnikom rudnikov, ki so po večini last pruskega in bavarskega erarja, zahteve, na katere se erarja dolgo nista hotela ozirati. Naravno je, da je med prizadetimi rudarji vsled tega preziranja vladala velika nejevolja, ki se je v zadnjem času silno povečala, ko so hoteli delavcem usiliti novi službeni red, s katerim bi se pravice delavcev znatno omejile. Zdi se, da v premogovnikih, ki jih ima Bavarska v Porinju, ne bo izbruhnila stavka, ker je vlada izjavila, da bo ustregla želji delavstva.

Generalno ravnanje bavarskih državnih rudnikov je namreč preklicalo najvažnejše

Vsak zaveden rudar mora biti član strokovne organizacije.

LISTEK.

KAREL RENNER:

Poljedelec.

(Dalje.)

Socialni demokratje so v dneh od 12. do 28. novembra 1907. pokazali v besedah in predlogih, kako mislijo o kmečkem ljudstvu. Seveda, nasprotniki so naše predloge zamolčali ali so se pa o njih lagali.

Nujni predlog poslanca dr. Rennerja zahteva:

Pospeševanje poljedelstva in živinoreje, zložitve raztresenih zemljišč, ureditev občinskih pašnikov in gozdov na način, da bodo imeli tudi mali posestniki pri njih gotov delež; zagotovitev kmečkih pravic glede drv in paše na državnih in graščinskih posestvih, obrambo planinskih pašnikov pred lovsko gospodo, ki hoče te pašnike zapreti ali pogozditi, temeljito reformo lovskega zakona.

Državna posestva naj se odda v službo ljudskega gospodarstva:

Glede pomanjkanja živine predlaga Renner, naj se uredi uvoz živine tako, da bo izključeno,

da bi se prevažale z živino tudi živinske kuge, da bo pa prišel mali poljedelec do živine vendar poceni. Nadalje zahteva Rehnerjev predlog: Pospeševanje kmečkih zadrug za izkoriščanje živinorejskih pridelkov; uvedbo splošne, enake in direktne volilne pravice za občinske zastope; odpravo davka na meso in klavno živino na deželi.

Te socialno demokratične predloge so dne 28. novembra 1907 zavrgle gospodujoče stranke! Razume se, da se skušajo agrarci opravičevati, češ, da je kmečko ljudstvo na deželi, ki zahteva carine. Mi pa vprašamo:

Ali koristijo carine tudi delavnemu ljudstvu na deželi?

Gotovo je, da koristijo carine gosposki in veleposestnikom! Toda nihče, ki ima v glavi nekoliko soli, ne bo verjel in ne verjame, da so carine delavnemu ljudstvu koristne. Bogatin, ki mu prinese žetev 10.000 stotov pšenice, ima pri carini tale dobiček:

Carina znaša 6 K 30 vin. na stot, proda svojo žetev za 63.000 K dražje. — Kajti carina na pšenico, katero morajo plačati konsumenti pri uvozu, ne koristi samo državi s tem, da pride carina na uvažano pšenico v blagajno države, marveč je ta carina napravljena na ljubo domačih veleposestnikov, katerim omogoči ca-

rina, da prodajo vso pšenico toliko dražje, kolikor znaša carina na uvoz inozemske pšenice. Poleg se jim pa radi carine na pšenico ni treba bati tuje konkurence.

Lep dobiček si tukaj napravi veleposestnik iz žepov tistih, ki kupujejo moko!

Kako pa je z dninarjem, kočarjem in malim kmetom? K temu, kar pridelava, mora še dokupiti žita in moke. Če torej jeseni proda par žakljev lastnega pridelka dražje, zato da plača davke, pa mora po zimi in spomladi kupiti vsaj toliko, kolikor je prodal po ravno tako visoki ceni.

Njemu torej carine ne koristijo, narobe mu pravzaprav škodijo!

To škodo pa trpe tudi kmetovalci v hribovitih krajih, ki se pečajo pretežno z živinorejo in morajo v to svrhu nakupiti mnogo pšenice. Tako slepari carina kmete. Je že res, da kupiči carina bogastvo bogatejšim, toda tudi ubožtvu ubožnejšim.

Od vsakih 100 kmetovalcev so štirje, ki imajo od svojih pridelkov profit, 21 jih pridobiva malo ali pa nič, 75 jih pa gotovo izgublja, ker imajo poslednji manj kot 4 hektare zemlje in morajo vedno kupovati živil in klaje!

Carina, to je loterija, pri kateri štirje dobe, 21 jih dobi vrnjen svoj zastavek, 75 jih pa izgubi. Več nego dva milijona maloposestnikov morajo plačevati svoj kruh dražje in razentega

delavstvu škodljive določbe novega službenega reda.

Kazenske določbe je izpremenilo v toliko, da bo smelo posamezne delavce na mestu za šest tednov za kazni predstavljati le za dva tedna v druge obratne oddelke. Nadalje je ravnateljstvo rudarjem tudi naznanilo, da bo s prvim januarjem mladostnim delavcem plače primerno povišalo, ter da bo tudi vobče dnevno plačo za šit povišalo od 4 mark in 20 pfenigov na 5 mark. Obenem se poviša tudi množina deputatnega premoga rudarjem od 30 na 50 centov.

Delavski odbor z zadovoljstvom konstatira, da se je v vseh prepornih točkah dognal med njim in generalnim ravnateljstvom sporazum. Na rudarskem shodu, ki se je na to vršil, je delavstvo ponudbe generalnega ravnateljstva z zadoščenjem sprejelo.

Iz razpoloženja, ki je vladalo na shodu, je bilo razvidno, da je vlada s tem, da je zahtevam delavstva ugodila, preprečila stavko, ki bi drugače bila neizogibno izbruhnila.

V zadnjem trenutku je tudi pruska vlada uvidela, da mora tudi sama od svojega pikrega stališča napram delavcem odnehati. Do tega je vlado privedlo tudi dejstvo, da delavci dobe plačo za december v januarju in bi torej že s svojimi lastnimi sredstvi lahko stavkali en mesec brez podpore, s podporo, ki bi jo v danem slučaju dobivali od organizacije pa bi lahko vztrajali v stavki deset tednov. Ker so zaloge premoga jako majhne, bi morali plavži, topilnice itd. ustaviti delo že po preteku 14 dni po izbruhu stavke, ker ne bi imele kurjave. Uvidela pa je vlada tudi, da bi, če bi nastalo pomanjkanje premoga, zahteve rudarjev podpirali tudi zasebni lastniki plavžev, tovarn in vsi drugi krogi, ki so na uporabi premoga zainteresirani. Vlada sama bi delavce poglala v boj, ki bi se navsezadnje izpremenil v obrambno stavko, katere ost bi bila najbolj naperjena proti občutno poslabšanim določbam službenega reda, ki jih je hotela delavcem usiliti. Pripomniti je, da je vlada že pred enindvajsetim hotela poostrene določbe vriniti v službeni red, a stavka, ki je takrat zaradi tega izbruhnila, je preprečila nakano.

Tudi zahteve po povišanju plače so jako zmerne, tako da celo listi, ki drugače zastopajo interese lastnikov, označujejo te zahteve kot popolnoma upravičene.

Pruska rudniška direkcija obeta rudarjem, če opuste stavko, da jim takoj poviša plače, nadalnje povišanje, pravi, bo pa izvedla, čim bo nastala boljša konjunktura. Nadalje tudi obeta, da se bo novi službeni red uveljavljal v omiljeni obliki.

Najbližji dnevi bodo pokazali, če rudarji, ki so drugače slabo organizirani in stoje po večini v klerikalnem taboru, te ponudbe sprejmejo ali ne.

Organizacija in kultura.

Kultura ni mogoča, če ni družba organizirana, družba ne more biti organizirana, če nima kulture.

Ti dve resnici sta pravzaprav ena sama resnica; kajti ne moreta biti druga brez druge, vsaka sama zase. To se spozna iz vse zgodovine.

Imamo sicer posameznike v raznih dobah in pri raznih narodih, ki so se kulturno visoko razvili, četudi je bil narod, iz katerega so izšli še na nizki stopnji razvoja in izobrazbe. Toda ravno ti posamezniki so pomaknili svoj narod svojo domovino za mnogo naprej na poti napredka in kulture. Masa bi se sama od sebe ne

še dala veleposestnikom pretvezo, da imajo ti v njihovem imenu izkoriščati ljudstvo.

In kako je z zaprtjem mej zoper uvoz živine iz inozemstva?

Malemu posestniku je goveda navadno, ki hrani njegove otroke, je pomočnik pri delu in dober tovariš. Glavna stvar mu ni pri prodaji, temveč korist pri hiši in na delu: Dokler ima govedo, mu je drago; kadar ga proda, mu je žal.

Veleposestniku pa se zdi, da je toliko dni več izgubljenih, čim dalje leži govedina v hlevu. Dokler je v hlevu, jo mora rediti, kadar se je odkriža, ima od nje dobiček.

Zaprtje mej podraži živino. Kakšna korist sledi iz tega za malega kmeta?

Vzemimo slučaj, da podeduje dninar od svojega sorodnika 1200 K in da hoče za to nakupiti živine.

Če stane govedo 300 K, lahko kupi 4 glave, če stane 400 K, pa samo tri. Zanj je mnogo boljše imeti za enako ceno štiri glave, kakor tri. On hoče trajno korist od goveda, on hoče hranitelja otrok, pomočnika pri delu, vsakdanjo prodajo mleka.

Vse drugače pa govori veliki posestnik, kateremu gre v prvi vrsti za prodajo in prodajno ceno. Če ima 100 glav na prodaj, pridobi, ako je vsako govedo za 100 K dražje pro-

bila mogla nikjer povzdigniti, če bi ne bili dali iniciative ti kulturno višje stoječi posamezniki, in kazali pota.

Družba je organizirana na razne načine: v rodbini, državi in po celem svetu mednarodno. Vezi, ki družijo te organizacije, so prerazlične. Ravna se po interesih, ki jih imajo posamezne skupine v narodu, v državi in po celem svetu. Čimbolj kakšna skupina spoznava svoje interese, tembolj si prizadeva, da jih varuje in ščiti, da jih uveljavlja. Od teh interesov je odvisno vse življenje te ali one organizacije. Če jih vzamete ali uničite njene interese, ste ubili tudi organizacijo samo in ljudi, ki so združeni v nji, ste spravili ob kruh in življenje.

Družba, ki se ne bi brigala za svoje življenske interese, ni vredna, da obstoja. Družba, ki se ne bojuje za te interese, naj pogine, ker je le ovira na poti razvoja in napredka. Taka družba je omejena in neinteligentna. V taki družbi se godi vsem slabo in zato hira. To je naravni zakon!

Za organizacijo je treba spoznanja. Če ne poznam svojih interesov, če ne morem razločevati, kaj mi je v škodo in kaj v korist, — kako naj se navdušim za boj, da uveljavim svoja načela, katerih najtrdnejša podlaga so pravzaprav le gmotni in duševni interesi? Tega spoznanja pa ni, kjer ni izobrazbe, kjer manjka kulture. In kjer tega ni, je golo životarjenje. Kdo pa naj bi maral životariti, plaziti se skozi življenje po trebuhu kakor kača, ki jo je zadelo prokletstvo v raj, da mora jesti prah! Človek se mora zavedati svojega človeškega dostojanstva — in po tej zavesti nastopati in živeti in skrbeti za to, da si izboljša pogoje obstanka.

Krščanska ljubezen je lepa čednost. Žal, da jo tisti najbolj prezirajo, ki jo učijo. Če torej nima pri teh prerokih in oznanjevalcih nobene veljave — zakaj bi jo naglašali mi bolj kot oni? Krščansko ljubezen so že davno pregnali nje lastni preroki — namestilo jo je pa razredno, interesno sovraštvo. Tega sovraštva ni povzročila socialna demokracija, in tudi socializem ne; pač pa je bil to važen moment, da se je vzbudila v delavstvu, organiziranem v socialni demokraciji in prešinjeno od idej socializma, zavest skupnosti, potreba po organizaciji, razredni organizaciji.

Kako zanemarjen je bil delavski razred, ki ga je vstvarila doba kapitalizma! Uboga raja je bil, dober samo za to, da množi kapitalistu profit. Kakšna sila je morala vladati v njem, da se je vsa tista nevednost, ki je bila koncentrirana v tem razredu, združila, spoznavši svoje interese in svojega skupnega sovražnika. Razne zgodovine delavskega gibanja nam o tem pripovedujejo!

Če pa pogledamo danes delavski razred — kakšna razlika, kakšen napredek! Izobrazba se ne vstavlja več pred durmi delavskega stanovanja — četudi še ni vse kakor bi moralo biti; toda prav pogosto se dogaja, da je v delavskem razredu več inteligence in kulture kot v onem privilegirane inteligence. Prav gotova je potreba po izobrazbi in kulturi v delavskem razredu večja, nego med privilegirano inteligenco.

Poglejte samo v večja mesta, v industrijska središča, kaj je vse napravila in dosegla v tej smeri socialno demokratična organizacija. Poglejte, koliko je knjižnic, predavanj, znanstvenih in podučnih ekskursij, predstav, žurnalov, znanstvenih časopisov, knjig, brošur, letakov, izobraževalnih društev in inštitucij, gospodarskih naprav, ki jih vodijo delavci sami. Celo življenje, ki je novo, se vam tu odpira in predstavlja svet, ki je nov in sam zase in ki izpremeni celo družbo. Težko je najti v zgodovini primere, da bi bila ena sama organiza-

dal, vsega skupaj 10.000 K več.

Gosposka pač drugače gospodari kakor delavno ljudstvo. Oni polizejo smetano, delavnemu ljudstvu puste, kar ostane. Če mi socialni demokratje zametujemo carino in zaprtje mej, hočemo delavnemu ljudstvu na deželi preskrbeti po ceni živino, ki je zanj delavno sredstvo. Kako nespametno bi bilo, ako bi hoteli pomagati kovaču s podraženjem kladiva in železa! Enako nespametno bi bilo od malega kmeta, zahtevati podraženje zemljišča in živine!

Pravično najemnino!

Braniti malega in slabotnega hoče socialno demokratični predlog, po katerem naj bi se najeminska pogodba na novo preuredila najemnikom v prid.

Posebno izkoriščani so kmečki najemniki v Šumavi na Češkem. To so kmetje in gozdni delavci, kateri so pred nepreglednim časom iztrebili na posestvih kneza Schwarzenberga kamenite pustinje. Sedaj imajo ta zemljišča v najemu in jih podedujejo od roda do roda kakor pravo lastnino. V najnovejšem času je hotela knežja uprava v nekaterih krajih tem najemnikom odpovedovati, kakor navadnim najemnikom in jim odvzeti njih posest. (Pride še.)

cija toliko storila za povzdigo kulture v človeštvu, kot je storila organizacija, ki jo imenujemo socialno demokratično.

In kakor smo rekli gori uvodoma: organizacija uspeva le med kulturnimi ljudmi; čim višja je kultura, tem boljša je organizacija: tako moramo sedaj naglašati, da vršimo strogo narodno in kulturno delo, če spravljamo naše delavce v organizacijo. S tem jim dajemo možnost, da si dvignejo nivo svojega telesnega in duševnega življenja. To pa je tudi eden glavnih namenov socialne demokracije in njenih strokovnih organizacij. Ta namen se tudi popolnoma krije z onim, ki ga zastopa strakovna organizacija zidarjev uspešno že skozi celo desetletje.

Kdor ima odprte oči, da vidi, in odprta ušesa, da sliši, ne more izgrešiti velikih uspehov, ki jih je ta organizacija priborila na kulturnem in gospodarskem polju rudarskemu delavstvu tekom svojega obstanka. Kdor zna zdravo misliti, mora spoznati pravo pot, ki ga privede do izboljšanja njegovega socialnega položaja — in ta pot je, da se oklenejo vsi rudarji svoje strokovne organizacije!

Izpreminjanje kapitalizma.

Nahajamo se pred dogodki, sličnim onim, ki so še pred petdesetimi leti povzročili deset revolucij in ki so stali krono petim kraljem. Ustava je odpravljena. Žandarmerija razpušča parlamente. Tiskovni zakon je po Hohenburgerjevi metodi docela razveljavljen. — In to vse se vrši pod poveljstvom in po iniciativi onega razreda, ki si je pred petdesetimi leti na barikadah priboril ustavo in tiskovno svobodo. Nekoč se je meščanstvo navduševalo ob bojih Poljakov in vojni Grkov za svobodo. Danes se reakcija prosto izprehaja po dunajskih, budimpeštanskih in zagrebških ulicah; liberalizem pa molči in odobruje. Kje je iskati vzrok, da se je ravnanje in stremljenje meščanstva tako docela izpremenilo, da zastopniki in časopisje tega razreda posredno ali neposredno pospešujejo najhujši absolutizem?

Spremembo meščanskih strank je lahko razumljiva poznavalcu razvoja kapitalizma od leta 1484. do danes. Ob svojem pričetku se je moral kapitalizem boriti zoper fevdalce, da si osvoji državo in gospodarsko uveljavi. Zemljiško gospodarstvo je oviralo industrijska podjetja. Colninsko omejevanje, koristno državi in fevdalcem, je onemogočalo trgovino. Tisk, to važno sredstvo kapitalizma je bilo podvrženo reakciji predmarčne dobe. Ves državni aparat je bil v rokah fevdalcev in aristokratov. Ti so imeli vse drugačne interese nego kapitalizem, ki je stremil predvsem po razširjenju trgovine in industrije. Glavni objekt kapitalizma pa je bila šola, ki naj bi preskrbela izobražene in izurjene delavce. Kapitalizem si je moral, da pripravi pot svojemu razvoju, osvojiti tudi državno oblast. To mu je bilo mogoče le potom parlamenta, zato je bila potrebna ustava in širša svoboda tiska in šole. Za te cilje se je kapitalizem krčevito bojeval od leta 1848. do leta 1867. Boj je končal s porazom fevdalizma in aristokracije. Fevdalci sami so se industrializirali. Otvarjali so pivovarne, žganjarije, tovarne papirja, sladkorja itd.

Kapitalizem je polagoma absorbiral fevdalizem. Od tedaj pričenja moderna doba kapitalizma. Osvajal si je vse državne institucije in vse državno bogastvo. Uvedel je volilno pravico — zase seveda. Uvedena je bila konkurenca v državi in ko se je posrečilo vsiliti svojo colniško politiko, je počela konkurenca tudi z inozemstvom. Tako so nastali karteli.

Kapitalizem je prišel do svoje popolne moči: zagospodoval je v državi in industriji. S spremembo položaja in stališča kapitalizma se je pojavila tudi sprememba meščanskega gospodarskega, duševnega in političnega naziranja. Začetkom svojega postanka je imel kapitalizem interes na tem, da zahteva moderno ustavo in moderne zakone, ker je dosegla teh značila slabšanje moči fevdalizma. Po odstranitvi fevdalnega gospodarstva pa so zmanjkali pogoji in vzroki teh zahtev. Da je država ustavna ali absolutistična je za obstoj kapitalizma, ki povsod gospoduje, kratkoma vseeno. Danes so se tudi vladarji kapitalizirali. Zato ni absolutizem nevaren kapitalizmu. Kako vse drugače mislijo danes meščanske stranke, nam priča njih stališče napram § 14. Pred 40 leti so bili hudi boji proti temu zakonu, danes jim je pa žal, če se ne uporablja ob vsaki priliki zloglasni § 14.

Z uveljavljanjem kapitalizma se je pravzaprav poostрил boj med parlamentom in reakcijo. Kapitalistični razred je takoj po svoji zmagi ustopil zoper zahtevo splošne volilne pravice in sploh zoper moderniziranje institucije, za katero se je ob svojih početkih bojeval. Ko se je videlo, da utegne državno zastopstvo škodovati kapitalističnim interesom (n. pr. zakon o minimalni mezdi na Angleškem) se je takoj pojavila reakcija v meščanskem časopisju. Kričalo se je zoper redke ljudske zastopnike, da

so podrepaniki fevdalizma. Nasprotovale se je modernemu parlamentarizmu in sploh vsakemu modernemu pojavu. Nasprotovale se je svobodi tiska in kritike. Da je le kapitalizmu dovoljeno blatiti po časopisih nasprotnike, in zaslepljevati ljudstvo, če se po Hohenburgerjevem načinu konfiscira in ustavlja delavsko časopisje, je to stvar, pri kateri kapitalisti nimajo nič kaj izgubiti. Nasprotno. Enako je s koalicijskim pravom. Če se krajša koalicijsko pravico ljudskih mas, je koristno in pravilno, država itak ne bo nikdar odrekla pravico do koalicije meščanskim in kapitalističnim kastam. Tako se spreminja naziranje in položaj razredov. Kapitalizem ima danes interes na tem, da se reformira koalicijski in tiskovni zakon.

Bi ostala še šola. Toda tudi na njej so izgubili gospodje ves interes. Nekoč so bil potreben kapitalističnemu prodiranju izobraženi delavci. Danes nadomestuje ročno delo tehnika in stroj in izobraženi delavci so jim pravzaprav škodljivi. Inteligentni delavec ne spada v kategorijo »pridnih in zadovoljnih delavcev«, zato prepuščajo šolo klerikalizmu. Klerikalizem ni več opora fevdalizma. Nasprotno, prav pridno služi interesom in zločinom kapitala. Ker so tudi klerikalnemu gospodarstvu potrebni inženirji, tehniki in juristi, trpi visoke šole, s tem večjo slastjo se bojuje za osvojitve nižjih šol. Del liberalnih strank že podpira klerikalizem, v kratkem se bodo meščanske stranke docela oklenile klerikalizma in reakcije.

Čimvečja bo reakcija kapitalizma zoper parlament, koalicijo, tiskovno pravo in šolo, temvečja bo potreba hraniti in braniti ta sredstva razvoja in emancipacije. Edino delavstvo je bojujoči in nepremagljivi nasprotnik gospodujočega razreda. Zoper njega so združeni kapitalizem, reakcija in ves aparat države. Čim hujša bo reakcija, tem bližji bo dan končne osvoboditve.

Strokovno in politično gibanje.

V tem boju — prava meščanska vojna — se združujejo in razvijajo vsi elementi za bodočo bitko. Dospevši do te točke, zavzema koalicija politični značaj.

V boju se strnejo mase in se konstituirajo kot razred zase. Interesi, ki jih branijo, postanejo razredni interesi. Toda boj razreda proti razredu je političen boj.

Marks, Elend der Philosophie.

Važno mesto zavzema v modernem socialnem boju vprašanje razmerja med strokovno in politično organizacijo. Zlasti v zadnjem času se je vnela o tem notranjem problemu socialistične stranke živalna in ostra razprava. Kongres francoskih sodrugov, ki se je vršil meseca septembra t. l. v Havru, je posvetil največjo pozornost tej točki dnevnega reda. Razmerje med strokovno in politično organizacijo je bilo tudi na dnevnem redu občnega zbora nemške socialno demokratične stranke v Avstriji. Sklepi mednarodnega biroja glede čeških separatistov dajejo razpravi pa še posebni pomen. Stvar torej zasluži našo pozornost.

Strokovna organizacija ima svoj natančno zaznamovani smoter in delokrog. Načeluje in vodi delavstvo v boju zoper podjetnike, bodisi privatne, ali državo samo. Toda tukaj ni še vse. Omalovaževali bi pomen strokovne organizacije, če bi mislili, da je cilj organizacije zboljšanje razmer delavstva na podlagi sedanjega državnega in gospodarskega reda. Težnje strokovne organizacije segajo preko sedanjih gospodarskih in političnih stikov. Strokovni organizaciji je cilj ojačenje in izpolnitev bojne zmožnosti proletariata. Organizacija vodi boj zoper kapitalizem zato, da vrne delavstvu čimveč vrednosti njegove produkcije, da tako gospodarsko in bojno ojači delavski razred na škodo omahujočega kapitalizma.

Organizacija ustvarja razredni značaj delavskega gibanja, ker kaže in razjasnjuje pojem razrednih nasprotij. Proletariatu tovarne in poljedelstva usiljuje razredni boj. Pridobitev višje plače in bolj človeških delovnih pogojev je organizaciji le sredstvo k cilju. Splošno delavsko gibanje je združiti in pripraviti silnemu, odločujočemu boju za socialno osvoboditev človeštva.

V spoznanju končnega cilja organizacije je akutna važnost problema. Razredna organizacija ne more biti enostranska in imeti le bližnji cilj. Boj se ima biti na vsej črti in z vsemi sredstvi. Zato je nujna in neizogibna spojitev obeh faktorjev stranke: politične organizacije in strokovne organizacije. Treba je biti v popolni zavesti enakosti pomena strokovnega in političnega gibanja. Stiki, ki vežejo obe organizaciji, so nerazdružljivi. Gospodarski boj, ki ga povzroča strokovna organizacija, je boj razreda zoper razred in tak boj je povsem političen boj. Strokovna organizacija je pravzaprav sredstvo političnemu cilju. Politična organizacija od druge

strani ustvarja potom uplivanja na državo, na zakonodajo in na javnost, pogoje uspešnemu delu in zmagi strokovne organizacije.

Obe formi organizacije sta medsebojno navezani. Olajšati in pospeševati si imata skupno delo. Interesi stranke in predvsem interesi delavstva so smoter in navodilo takemu delu. Enakopravno in enakoveljavno izenačenje organizacij sta obenem podlaga večjemu zaupanju in moči.

Na Francoskem manjka tako medsebojno razmerje med organizacijami; zato ni zasledovati tam popolnost smotra in doslednih uspehov.

V razpravah na zadnjem kongresu v Havru se je zrcalila neenotnost namenov in ciljev. Neki delegat je trdil: »da le strokovna organizacija zamore koristiti interesom delavstva; politični boji odvrtačo proletarijat iz ravne in neposredne poti«. Griffuelhes je bil pa ravno nasprotnega mnenja: »Politični boji samo izpreminjajo temelje in stike razredov. Gospodarsko organizacijo razumemo v teoriji; v praksi se ne more obnesti, ker ne pobija državni politični sistem.« Niso razumeli smisel razrednega boja, ki ne more biti enostranski, zato se principi kosajo in njih ideje gredo tako očitno navskriž.

Nočemo več kot toliko razmotrivati razmere stranke na Francoskem. Nas zanimajo le stiki med strokovno in politično organizacijo. Skušnja nam pravi, da ni v nobenem slučaju ena organizacija oškodovala samostojnost druge. Direktni, odločujoči vpliv politične organizacije na strokovno ni mogoč. Politični boj se razvija vsopredno s strokovnim bojem. Že ta naravni, po socialnem zakonu napredka se izvršujoči proces izključuje vsako prednost v boju in razvoju. Splošni razvoj izenačuje moč in pomen obeh organizacij.

Že Internacionala se je zavedala potrebe strokovne združitve proletariata. Kapitalizem je pobijati nele na političnem, ampak tudi na gospodarskem polju. Ali absurdno in pogubonosno bi bilo, zavreči politični boj. Na prvem kongresu Internacionala se je utemeljevala potreba strokovnih organizacij tako: »Snovati je strokovne organizacije, ki naj podpirajo politični boj v javnih zastopstvih. Sistem meznega dela in kapitalističnega gospodarstva zahteva, da se da boju delavstva obenem gospodarski značaj. Tem organizacijam naj bo cilj politična izprememba sistema.« Politična ustanova je ustvarila gospodarsko razredno ustanovo.

Torej vsestranski, konsekvntni in smotren boj na razredno gospodarski in politično razredni podlagi. Najvitalnejši interes strokovne organizacije pa je, da svoje člane tudi politično organizira. Močna politična organizacija ustvarja pogoje zmagi in pridobitvam strokovne organizacije. Harmonično sodelovanje obeh strankinih faktorjev, političnega in gospodarskega, je pogoj uveljavljanju delavskega razreda nad premočjo kapitala in razredno privilegiranih državnih institucij. V skupnosti borbe je gotovost zmage.

Zapisnik

seje načelstva združene bratovske skladnice, ki se je vršila v ravnateljstveni pisarni dne 18. decembra 1912 ob udeležbi podpisanih s sledečim dnevnim redom:

1. Vpokojitve.
2. Odlok c. kr. okrajnega rudniškega urada v Celju z dne 29. novembra 1912, šte. 4490, glede povišanja provizij.
3. Raznoterosti.

Predsednik otvori sejo, pozdravi k seji doslega zastopnika c. kr. okrajnega rudniškega urada gospoda c. kr. rudniškega komisarja Bruno Bauer-ja, na kar se preide k dnevnemu redu.

I.

Na podlagi zdravniških izpričeval se vpo-koje v Trbovljah:

Stopar Lovrenc s 1. decembrom 1912 s K 23:33 na mesec, Lamper Štefan z 21. septembrom 1912 s K 71:40 na mesec, Borštner Franc s 6. novembrom 1912 s K 23:76 na mesec, Gorišek Alojzij s 1. novembrom 1912 s K 26:66 na mesec, Levičar Iv. s 15. oktobrom 1912 s K 16:66 na mesec, Flisek Anton s 27. novembrom 1912 s K 46:66 na mesec; v Hrastniku: Kmetič Ivan s 1. decembrom 1912 s K 26:66 na mesec, Suhodolčan Franc s 1. decembrom 1912 s K 23:76 na mesec, Veber Jakob s 1. januarjem 1913 s K 20:— na mesec, Cestnik Ferdinand s 1. januarjem 1913 s K 23:76 na mesec.

II.

Načelstvu se prečita in razloži odlok c. kr. okrajnega rudniškega urada v Celju šte. 4490 od 29. novembra 1912, tikač se predloga občnega zbora z dne 7. julija 1912 glede izpremembe pravil in svrho povišanja pokojnin (provizij).

Zastopnik c. kr. okrajnega rudniškega urada g. c. kr. rudniški komisar Bauer se glede na to točko dnevnega reda javi k besedi ter obširno pojasnjuje predstoječi odlok. Naznanja tudi, da predlog na povišanje pokojnin, ki ga je stavil na občnem zboru g. Majdič Florjan, na vsak način zahteva še temeljitega proučenja in zavarovalno tehničnega preračunavanja.

Član načelstva Majdič predlaga, da se sprejme odlok c. kr. okrajnega rudniškega urada z dne 29. novembra 1912, šte. 4490, na znanje. Ugovor naj se vloži. Poleg tega predlaga, da se je še enkrat obrniti na upravni svet, od zavarovalnega tehnika pa naj se zahteva proračun, iz katerega bi bila razvidna morebitna večja obremenitev pokojninske blagajne. Zavarovalnega tehnika se ima obenem naprositi, da na podlagi proračuna izdela tudi predlog za izpremembo pravil, da se ga porabi kot dodatek k obstoječim pravilom.

Zavarovalni tehnik bi imel preračunati znesek, oziroma v kolikor bi bilo treba, prispevke v pokojninsko blagajno, da se lahko izvede predlog, ki ga je stavil na občnem zboru volilni mož Majdič. Preračunati bi bilo treba:

1. Povišanje pokojnine (penzije) za moža od 480 na 520 kron in

2. Predlagano pokojnino za vdove.

Majdičev predlog se z večino glasov sprejme.

Preračunavanje naj bi se izvršilo tako, da bi ostalo pri sedanjih prispevkih.

Član načelstva Majdič izreka za pojasnila v tej zadevi zahvalo zastopniku c. kr. okrajnega rudniškega urada.

III.

Član načelstva g. Urlep Ivan predlaga, naj bi se ugodilo prošnji Alojzija Podlogarja za pripoznanje članskih let od 3. septembra 1878 do 1. januarja 1880. Predlog večina sprejme, toda predsednik ga razveljavi, češ, iz dopisa krajevnega delavskega odbora v Hrastniku je razvidno, da 17 goldinarjev in 58 krajcarjev, ki jih je Podlogar vplačal in o katerih trdi, da jih je vplačal kot dopustno pristojbino, se ne morejo smatrati za dopustno pristojbino, temveč za vsprejemno pristojbino in sicer za 112 tednov po 9 krajcarjev gold, 10:08, nastopno pristojbino gold, 2:—, ženitna pristojbina gold, 5:—, in za knjižico gold. —50, skupaj gold, 17:58.

Kar se pa tiče današnji seji predloženih odtegljajev za bratovsko skladnico za leta 1886 in 1887, o katerih Podlogar ravno tako trdi, da so to bile dopustne pristojbine, mora krajevni odbor v Hrastniku zadevo šele dognati.

Član načelstva Zupan Josip predlaga, naj se prošnji Matko Jakoba v smislu § 78. pravil ugodi, ter naj se prosilcu izplačuje pokojnina za dobo 30 let.

Predlog je bil odobren.

Prošnjo babice Vertovšek Josipine v Hrastniku za nastavitve, se zavrne.

Na predlog Majdič Florjana se sklene plačati stroške volitev volilnih mož v znesku 174 K 06 vin.

Na predlog člana načelstva Kronthaler-ja se dovoli zdravniku g. dr. Baumgarten-u 200 K, kot povračilo preselilnih stroškov.

Gosp. Mozetič Anton predlaga, naj se babicam, kojih moške dobivajo od rudnika premog kot deputat, od strani bolniške blagajne deputatni premog ustavi. Sprejeto.

Pravtako se sprejme predlog g. Tratnika Avgusta, da naj se nastavi babico Lucijo Herman kot substitutko v Trbovljah s plačo 200 K na leto in 1 krono premije za vsak porod.

Član načelstva Majdič Florjan se zahvali gospodu predsedniku za podporo, ki jo je naklonil zaostalim ob priliki nezgode obeh Zelenškov.

Podpore, ki jih je predsednik od zadnje seje izplačal, se naknadno odobre.

Nadaljne podpore se dovoli, in sicer dobe: Čec Ant. 25 K, Šegš Iv. 20, Jurca Alb. 20, Jelen Franc 15, Naglič Anton 20, Ravnikar Franc 15, Pajk Jernej 10, Bevc Anton 10, Zvagovc Anton 20, Blažič Josefa 10, Novak Simon 15, Zupančič Mihael 15, Breznikar Ivan 15, Humšek Josip 15, Močnik Jurij II 10, Stopar Lovrenc 15, Hribar Anton 15, Podlesnik Franc III 20, Vertačnik Josip 20, Polovič Milan 15, Kmetič Ivan 15, Gričar Jurij 15, Hribar Franc II 10, Kuhar Anton 20, Zdovec Franc 10, Santej Ivan 10, Logar Franc 25, Kranjc Josefa 10 kron.

Končno se plača popravo za umetne noge Franc Zajcu in dovoli Zupan Rudolf K 104:—, ki pa se jih izplača še le potem, ko bo prosilec sprejet v zavod v Hörgasu.

S tem je bila seja zaključena, nakar se je zapisnik podpisal.

Pleskovič, zapisnikar. A. Heinrich, predsednik. Bruno Bauer, c. kr. rudniški komisar. Fl. Kronthaler, Bočko Alojzij, Groblar Peter, Matija Kolman, Florjan Majdič, Josip Zupan, Martin Kozole, Peter Gosak, Mlakar Martin, Franc Mastnak, Avgust Tratnik, Mozetič Anton in Ivan Urlep. Vsi lastnoročno.

Naznanilo tajništva.

Sodrug v Trbovljah, Zagorju in Hrastniku pozor! Odbori naših organizacij v Trbovljah so sklenili napraviti v nedeljo dne 29. junija 1913 izlet s posebnim vlakom v Trst. Da se to omogoči, priporočamo vsem rudarjem v omenjenih krajih, ki bi se nameravali tega izleta udeležiti, da prično že z mesecem januarjem (torej z začetkom novega leta) vplačevati vsak mesec po 2 K za vožnjo, ki je proračunana na 10 kron za osebo tja in nazaj. Priglašati se je v Trbovljah v rudarskem tajništvu, v Zagorju v konsumnem društvu, v Hrastniku ravnotako v konsumnem društvu. Opozarja se, da mora biti celoten znesek za vožnjo do konca meseca maja 1913 vplačan.

Pričakovati je, da porabi delavstvo to redko priliko, da si ogleda največje avstrijsko pristaniško mesto in morje v čim večjem številu, ter se v to svrhu v pravkar označenih zapuščinih prijavi. Natančnejši spored in pojasnila bomo pravočasno objavili v »Rudarju« in »Zarji«.

Ivan Tokan, rudarski tajnik.

Ne sejejo pa vendar žanjejo!

Delavsko ljudstvo vzdržuje s svojim delom, redi s svojo krvjo zalego troto: visoke in najvišje gospode, fevdalne agrarce, cerkvene kneze, finančne barone in kapitalistične lenuhe vseh vrst in redov. Vsi ti nimajo drugih skrbi, kakor razmišljavati, kako bi dobili še več denarja in kako bi ga najlažje razmetali. Iz nadvrednosti, ki jim jo prigarajo delavci v potu svojega obraza, vlečejo mastne dividende.

Na primer akcionarji rudniških obratov in plavžev so dobili leta 1905 čistega dobička 24.768.000 K; leta 1906 že 30.491.000 K in leto pozneje celo 34.157.000 K. To so prav čedne »drobtine«! Ako nastavimo povprečni letni zaslužek enega delavca kvečjemu s 1200 K, tedaj je čisti dobiček peščice podjetnikov tako velik, kakor letni zaslužek 28.000 delavcev! Število akcionarjev je neznatno večje od števila podjetij, saj je samoposebi umevno, da ima en akcionar po sto in sto akcij.

Seveda tožijo akcijske družbe, da morajo plačevati visoke davke in da pravzaprav njihovi dobički niso tako ogromni. Ali če natančneje pogledamo razmerje med čistim dobičkom in davki, vidimo, da davki, ki jih plačujejo akcijske družbe, od leta do leta padajo, česar o davkih, ki jih plačuje delavsko ljudstvo, ravno ne moremo trditi. Oni obrati, ki smo jih že zgoraj navedli, so plačali zaporedno v letih 1905, 1906, 1907 davkov: 5.347.000, 5.558.000 in 5.507.000 kron. To je res veliko, ali v razmerju z naraščanjem dobička je padalo davčno breme v teh treh letih. Davki so znašali namreč od čistega dobička leta 1905 21,66, 1906 18,22 in 1907 16,18 odstotkov. Vsakdo izmed nas pa ve tudi, da delavčeva mezda v treh letih ni naraščala sorazmerno z dobičkom, le njega so izkoriščali od leta do leta tako, da so iz njegovih žuljev iztiskali vedno večji dobiček.

Razne vesti.

Novi brambni zakoni so že sankcionirani. Med temi devetimi zakoni je tudi oni z dne 26. decembra 1912, ki določa vzdrževalne podpore za svoje tistega moštva, ki je vpoklicano v slučaju mobilizacije. Upati je, da bodo oblasti dosedanjim upravičencem rađe izplačale podpore. Postavke vzdrževalne podpore smo priobčili zadnjič, tako kakor so določene za posamezne kraje.

* **Govorniške cvetke iz avstrijskega parlamenta.** Pisatelj Avgust Angenetter je zbral govorniške cvetke avstrijskih državnih poslancev. Nekatere od teh navajamo: Čeprav se dostikrat napijem, kakor mi očitajo moji nasprotniki, vendar grem pa tudi dostikrat v cerkev. — Agrarci so najpohlepnejši ljudje. Draže celo otroku mleko v materinem telesu. — Ta mož je svoj čas, ko je bil še tajnik pri bolniškem društvu, nabral toliko masla na svojo ognjeno glavo, da si ne upa stopiti niti pod plinovo svetilko. — Možgani sodrugov so iz samih krvavih delavskih krajcarjev. — Nasproti nesramnim obrekovanjem mojega nasprotnika izjavljam, da sem rojen od žene po zakonitem potu. — Spoznal sem takrat na obrazu vrhovnega sodruga, da v socialno demokratični državi bodočnosti nesramno smrdi. — Ti vajenci, ali kakor jim pravijo socialni demokrati mladostni delavci, najraje med seboj spravljajo otroke na

svet, čeprav nimajo za to sposobnostnega izpričevala. — Vsled nedopustnega kreditiranja je prišlo že mnogo obrtnikov na rob vrvi. — Kadarkoli sem bil pijan, sem si pijanost kupil za svoj denar, torej je pijanost moja neovrgljiva lastnina. — Židje naj že prenehajo s svojim norčevanjem iz moje pijanosti. Noe je bil prvi pijanec in bil je žid. — Brezsramno obrekovanje je trditev, da politiko krščanskih socialcev delajo farovške kuharice. Te morajo delati vse drugačne stvari. — Ubogi posli se rode dostikrat po hlevih in prešči je boter. — Ženski element je vse bolj nezakonski nego moški, ker statistika dokazuje, da imajo žene več nezakonskih otrok.

* **Nezgoda v rudniku.** Iz Hanoverja poročajo: V rudniku Adolfa Glücka v Schwarmstedtu so se na sveti večer ob petih užgali plini. Pet rudarjev je bilo usmrčenih.

* **Pred tridesetimi leti.** V božičnem tednu pred tridesetimi leti je bil pri praškem deželnem sodišču proces, v katerega je bilo zapletenih nad petdeset sodrugov iz severne Češke. V poletju leta 1882. so mnogo sodrugov aretirali in jih uklenjene v verige odvedli v Prago. Predvsem so hotele oblasti uničiti socialno demokratično glasilo »Arbeiterfreund« (Delavski prijatelj), ki je bil prvi delavski list v Libercah in je izhajal tamkaj osem let. Vsakogar, kdor se je osmelil, da se je podpisal na list kot odgovorni urednik, so odvedli v praške zapore, dokler so res list zatrl. Nato so zaprli vse one, ki so bili na sumu, da so socialni demokratje. Praško deželno sodišče je postalo domovanje severnočeških socialistov. Med drugimi so bili v preiskovalnem zaporu: Schiller-Seif, Kiesewetter, Hannich, Anton Behr, Ferdinand Schwarz, Ulrich, Nezdara, Franc Roscher, Walter, Krejčí in Kříž. Več mesecev, nekateri celo pol leta, so prebili ti mučeniki za socialistično idejo v preiskovalnem zaporu. Le Weichenhain in Schornböck sta bila svobodna. Tik pred božičem se je pričel proces. Sodrug Roscher je pravkar odsedel trimesečno kazen ker se je udeležil strankinega zborovanja v Gradcu. Niso ga po prestani kazni izpustili, temveč so ga kar odvedli v Prago v zapor. Sodrugji so bili obtoženi, da imajo tajno zvezo. Proces iz leta 1882. je bil najhušji tendenčni proces, ki si ga zamore človek misliti. Dokazi so bili tako smešni, da so vodili vso obravnavo strogo tajno in vsako poročevanje v časopisju je bilo prepovedano. Sum je veljal za dokaz; pravica in zakon sta bila ob vso veljavo. Sodišče je sklepalo tako-le: socialna demokracija je tajna zveza in kdor je socialen demokrat je kratkoročno zavezanik, ki kuje črne naklepe proti obstoju države in družbe. Pri sodrugu Behru so našli pismo sodruga z vprašanjem po navodilih za ustanovitev društva za podpore v slučaju bolezni. To pismo je smatralo sodišče za državno nevarno. 23. decembra 1882. je bila razglašena obsodba po osemnedevnem obravnavanju. Kazni so bile stroge: od štirih tednov do pet mesecev. Da bi vračunali dobo preiskovalnega zapora v kazen, na to človekoljubni sodniki seveda niso mislili. Obsojenci so morali nastopiti kazen takoj. Božičen večer, ko slavi človeštvo rojstvo onega, ki je oznanjal »Ljubite se med seboj«, so morali naši sodrugji preživeti v zatohlih temnicah, daleč proč od svojih družin.

Zdravniško nadzorovanje tovarn na Angleškem. Na Angleškem nadzoruje tovarne in delavnice 2000 zdravnikov. Obrtni zdravnik ima pravico nadzorovati vsak obrat, kadar se mu zdi zdravniško preiskati vsako osebo, ki jo tam naleti. Pregreškov zoper obrtne zakone pa ne preganja sam, marveč jih naznanja pristojnemu nadzorniku. Obrtnemu zdravniku je preiskavati nezgode, napravljati o njih izpričevalo in poizvedeti o vzroku nezgode. Dalje ima dolžnost javljati in preiskovati razna zastrupljenja s fosforjem, svincem, živim srebrom, arzenom itd. Naznanili so leta 1908 727 zastrupljenj, leta 1898 pa še 1327. Glede odmere odškodnine za obrtne bolezni in zastrupljenja odločijo večinoma obrtni zdravniki in se brez njegove odobritve ne izplača nikakršna renta. Slednjič dajejo obrtni zdravniki dovolilna izpričevala glede uposlenja mladostnih delavcev pod 16. letom za vse tovarne in delavnice kakih 20 strok. Zdravnik izda izpričevalo brez pridržka, ali ga izda le ob gotovih pogojih ali pa ga sploh ne da. Na leto je kakih 350.000 do 400.000 preiskav.

Velikanska stavka v Novem Jorku v Ameriki. V stavki je v Novem Jorku 150.000 konfekcijskih krojačev in krojačic. v stavko pa stopi najbrže še 50.000 prirezovalcev.

Važno za vsakega delavca!

Izšlo je že vseh 5 zvezkov dela

Temeljna načela socialne demokracije

(Erfurtski program)

Napisal Karol Kautsky. — Poslovenil Anton Kristan (1-4) in F. P. (zvezek).

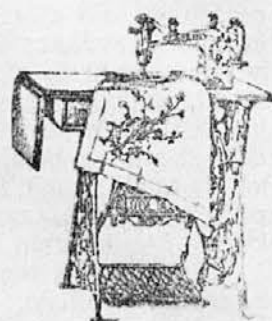
Cena vsem zvezkom K 1-70. — Posamezni zvezki imajo naslove: I. Kdo uničuje proizvodnjo v malem? Cena 30 vin. II. Proletariat. Cena vin. III. Kapitalistični razred. Cena 30 vin. IV. Država prihodnosti. Cena 40 vin. V. Razredni boj. Cena 40 vin. Dobi se v vseh knjigarnah kakor tudi v založbi »Zarje«.

I. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastonj in franko.

POZOR SODRUGI!

Slovenski rudar, ki se zanima za socialno vprašanje sploh, za delavsko gibanje, za politične in gospodarske boje našega časa, za mišljenje in stremljenje delavskega ljudstva, naj naroči strankino glasilo

„ZARJA“

ki izhaja vsak dan ob pol enajsti uri dopolne in stane naročnina

celoletna K 21-60
polletna „ 10-80
četrtletna „ 5-40
mesečna „ 1-80

za inozemstvo celoletno . . . 36-

in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej. Posamezne številke po 8 vin. v administraciji in in tobakarnah.

Vsak zaveden rudar bi moral biti naročen na „ZARJO“.

Naslov: Upravištvo „ZARJE“ v Ljubljani.

Občno konsumno društvo v Zagorju

prodaja specerijsko in manufakturno blago po najnižjih tržnih cenah, daje koncem vsacega leta še dividende članom, član lahko postane vsak. Vstopnina 2 kroni, delež 40 kron, ki se ga lahko plača po obrokih.

Priporočamo našim
-- gospodinjam --

== iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani. ==

Izdajatelj in zalagatelj Ivan Tokan. — Odgovorni urednik Ignacij Sitter v Trbovljah. — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.